

De Relatie tussen Familieverplichtingen en Autonomie bij Adolescenten met Geslacht als

Moderator

Nanxia Bijlsma (2095467)

Education and Child Studies, Orthopedagogiek

Rijksuniversiteit Leiden

Masterscriptie

06/07/2019

8700 woorden

Begeleider: Prof. Dr. P.H. Vedder

Tweede lezer: Dr. M. van Geel

Abstract

The aim of this research was to get insight into the relation between family obligations and autonomy among adolescents, and to investigate whether this relation is different in strength for boys and girls. Research on this relation is important because it provides information regarding the development of boys and girls in adolescence. The current investigation is innovative because literature did not provide a lot of information about a moderating effect of the sex on the relation between family obligations and autonomy in adolescents. Previous research showed varying results, both positive as well as negative connections between family obligations and autonomy in adolescents. However, no previous research was found that used the gender as a moderator in the relation between family obligations and autonomy. A self-report questionnaire was completed by 293 school students between the age of 16 and 20, with the purpose to map their conceptions regarding family obligations and autonomy. The results revealed a weak positive connection between family obligations and autonomy in adolescents, with a small effect size. Furthermore, the gender did not serve as a moderator in the relation between family obligations and autonomy. The relation was similar in strength for boys and girls. This current investigation contributed to the knowledge on family obligations and autonomy in adolescents. Parents can use this knowledge and decide what approach they will use to stimulate the voluntarily functioning of their children.

Keywords: Family Obligations, Autonomy, Gender, Adolescents, Nurture,
Voluntarily Functioning

De Relatie tussen Familieverplichtingen en Autonomie bij Adolescenten met Geslacht als Moderator

In Nederland ontwikkelen de meeste kinderen zich zonder al te veel problemen tot autonome volwassenen die in staat zijn om een positieve bijdrage te leveren aan de maatschappij (Meij, 2011). De overgang naar jonge volwassenheid vertegenwoordigt een belangrijke ontwikkelingsperiode in het hedendaagse leven (Fuligni & Pedersen, 2002). Centraal in de ontwikkeling van autonomie staat de individuatie van het gezin, die grote veranderingen in de relatie bij adolescenten met hun ouders en familieleden meebrengt (Fuligni & Tsai, 2015). Deze veranderingen worden gekenmerkt door vele overgangen, zoals bijvoorbeeld het verlaten van het ouderlijke huis en het beginnen van het werkleven (Arnett & Hughes, 2012). Zulke veranderingen leiden ertoe dat adolescenten meer afstand nemen van de familie en meer autonoom worden.

Niet alle adolescenten nemen afstand van hun familie. Soms voelen zij zich verplicht tot hun familie en soms wordt dit verwacht vanuit de familie. Uit eerder onderzoek is gebleken dat het hebben van gematigde verplichtingen tegenover de familie, zoals het ondersteunen en bijstaan van familie, een positieve bijdrage leveren aan de schoolprestaties van adolescenten. Daarnaast bieden deze verplichtingen adolescenten de mogelijkheid om eigen verantwoordelijkheden te ontwikkelen (Fuligni, Tseng, & Lam, 1999). Doordat ze in staat zijn om zich sociaal en verantwoord op te stellen, leren ze rekening te houden met anderen en zelfredzaam te zijn. Tegelijkertijd stelt Henderson (1997) dat te hoge niveaus van familieverplichtingen, zoals het helpen bij huishoudelijke taken, minder positieve effecten hebben op de ontwikkeling van adolescenten. Dit kan namelijk leiden tot minder goede schoolprestaties en het hebben van minder sociale contacten. Het kan zijn dat ze vanwege hun sterke gevoel voor familieverplichtingen hun gezin liever onmiddellijk helpen in plaats van tijd besteden aan hun schoolwerk (van Geel & Vedder, 2009). Soenens en Vansteenkiste

(2005) toonden in hun onderzoek aan dat wanneer adolescenten veel verplichtingen hebben tegenover hun familie, zij meer gedragsproblemen laten zien en minder goed functioneren in de maatschappij dan wanneer adolescenten minder familieverbindingen hebben.

Verschillende onderzoeken toonden aan dat vrouwelijke adolescenten meer nadruk op familieverbindingen leggen dan mannelijke adolescenten (Fuligni & Tseng, 2008; East, Weisner, & Slonim, 2009; Fuligni & Zhang, 2004). Sy en Brittan (2008) toonden in hun onderzoek het verschil aan tussen jongens en meisjes in de mate van het krijgen van familieverbindingen. In het onderzoek van Hardway en Fuligni (2006) werd er echter geen verschil gevonden tussen jongens en meisjes.

In het onderzoek van Bar-Tal, Gardosch en Barnoy (2006) werd er geen verschil tussen jongens en meisjes gevonden in de autonomie-ontwikkeling. Bekker en van Assen (2008) in hun onderzoek echter wel verschil tussen jongens en meisjes in de autonomie-ontwikkeling. Zoals beschreven zijn er meerdere onderzoeken gedaan naar het verband tussen geslacht en familieverbindingen en het verband tussen geslacht en autonomie. Er is echter nog geen onderzoek gedaan naar de rol van geslacht in de relatie tussen familieverbindingen en autonomie bij adolescenten (Fuligni, 1998). Het doel van onderhavige studie was om de relatie tussen familieverbindingen en autonomie bij adolescenten te onderzoeken en of deze relatie verschilt qua sterkte tussen jongens en meisjes.

Autonomie

Autonomie is een fundamentele behoefte in zowel de adolescentie als in de opkomende volwassenheid, die sterk beïnvloed wordt door de steun en opvoeding van de ouders (Vansteenkiste, Lens, Soenens, & Luyckx, 2006). Buhl (2008) stelt dat het aangeeft dat adolescenten onafhankelijke mensen beginnen te worden die minder beïnvloed worden door ouders en andere volwassenen, en die meer mogelijkheden hebben om hun eigen gedrag te bepalen.

In de literatuur zijn er twee grote theorieën te onderscheiden over autonomie, namelijk de separatie-individuele theorie (SIT) (Blos, 1967) en de zelf-determinatie theorie (ZDT) (Ryan & Deci, 2000). De SIT definieert autonomie als onafhankelijkheid, waarbij er een groeiende afstand ontstaat tussen de adolescent en zijn ouders, zowel op het fysieke als het psychologische vlak. De ZDT definieert autonomie als vrijwillig functioneren, waarbij het volgens Ryan en Deci (2000) gaat om het nemen van beslissingen op basis van persoonlijke waarden en interesses. Daarnaast gaat het expliciet om het hebben van een gevoel van een eigen keuze en een vrije wil.

Indien autonomie wordt bekeken vanuit de SIT, stelt Kuhn (2008) dat de aanleiding van het proces naar onafhankelijkheid een biologisch rijpingsproces is met veel sociale veranderingen en cognitieve ontwikkelingen voor de adolescent. Volgens Steinberg (2016) is het normaal dat adolescenten tijdens deze periode steeds meer zelfstandige beslissingen zullen nemen en steeds meer zullen opkomen voor hun eigen ideeën en hun eigen normen en waarden. Bosma et al. (1996) omschrijven het nemen van eigen beslissingen en het reguleren van het eigen gedrag als een gedragsmatige onafhankelijkheid. Voornamelijk in het begin van de adolescentie hebben ouders veel invloed op de beslissingen die hun kind neemt, naarmate het kind ouder wordt neemt deze invloed aanzienlijk af (Smetana, Campione-Barr, & Daddis, 2004). In de periode van adolescentie kan de ontwikkeling van onafhankelijkheid op zowel gedragsmatig, cognitief als emotioneel vlak plaatsvinden. Deze ontwikkeling van de onafhankelijkheid dient geleidelijk te verlopen. Beyers en Goossens (2003) tonen aan dat adolescenten die langzamerhand meer onafhankelijk worden op emotioneel vlak, hierdoor later beter kunnen functioneren in de maatschappij. Volgens Arnett en Hughes (2012) is de opkomende volwassenheid een fase waarin jongeren het meest gericht zijn op zichzelf. Doordat jongeren focussen op zichzelf, ontwikkelen zij vaardigheden voor het dagelijks

leven. Daarnaast begrijpen ze beter wie ze zijn en wat ze in hun leven willen bereiken. Arnett (2007) stelt dat ze op deze manier een fundament opbouwen voor hun volwassen identiteit.

Indien autonomie wordt bekeken vanuit de ZDT, wordt er gesproken over het vrijwillig functioneren van de adolescent (Ryan & Deci, 2000). De zelf-determinatie theorie stelt dat mensen drie psychologische basisbehoeften hebben, namelijk de behoefte aan autonomie, betrokkenheid en competentie (Van den Broeck, Ferris, Chang, & Rosen, 2016). De behoefte aan autonomie omvat de wens van adolescenten om zich psychologisch vrij te voelen in hun handelen. Wanneer adolescenten zelf in staat zijn om hun taken te kiezen en in te plannen, voelen zij zich autonomer dan wanneer hen dit wordt opgelegd (Trougakos, Hideg, Cheng, & Beal, 2014). De behoefte aan betrokkenheid gaat over het aangaan van relaties met anderen. Het gevoel dat anderen om jou geven, maar ook het gevoel dat jij anderen belangrijk vindt. De behoefte aan competentie gaat over dingen doen waar je goed in bent. Ryan en Deci (2000) beschrijven dit ook wel als het gebruiken en ontwikkelen van je talenten, waardoor je bijdrage aan de samenleving kunt leveren.

Volgens Ryan en Deci (2000) zijn deze drie basisbehoeftes van essentieel belang voor een optimale ontwikkeling tot volwassene. Daarnaast speelt volgens de zelf determinatie theorie de motivatie van adolescenten een grote rol. Wanneer adolescenten zelf gericht zijn op het ontwikkelen van een persoonlijke groei en een bijdrage willen leveren aan de maatschappij, is er sprake van intrinsieke motivatie (Broeck, Ferris, Chang, & Rosen, 2016). Bij deze adolescenten worden meestal hun drie basisbehoeftes vervuld. Terwijl wanneer adolescenten zich gedwongen voelen en handelen naar behoeftes van anderen, wordt er gesproken van extrinsieke motivatie. Bij deze adolescenten worden meestal niet hun drie basisbehoeftes vervuld. Bij intrinsieke motivatie wordt er ook wel gesproken van vrijwillig functioneren, omdat er gehandeld wordt vanuit psychologische vrijheid (Deci & Ryan, 1985).

Hoewel beide theorieën over autonomie gaan, is er een duidelijk onderscheid te maken tussen deze theorieën. Namelijk de ZDT definieert autonomie als het vrijwillig functioneren van adolescenten en de SIT beschrijft autonomie als een biologisch rijpingsproces naar onafhankelijkheid van adolescenten. Uit onderzoek van Soenens et al. (2007a) blijkt dat het stimuleren van vrijwillig functioneren een positief verband heeft op het functioneren van de adolescent, terwijl het aanmoedigen van onafhankelijkheid dit niet heeft. Wanneer een kind nog geen behoefte heeft aan autonoom worden, kunnen ouders hen niet dwingen om zelfstandiger te worden. Het kind handelt dan niet uit psychologische vrijheid. Vrijwillig functioneren wordt in huidig onderzoek dan ook niet aangemoedigd. Om deze redenen kan er gesteld worden dat huidig onderzoek zich specifiek richt op het vrijwillig functioneren van adolescenten. Daarbij is dit het meest passend bij de meetpretentie van de Self Determination Scale wat voor huidig onderzoek gebruikt wordt (Sheldon, Ryan, & Reis, 1996; Ryan & Deci, 2000).

Familieverplichtingen

Ouders kunnen in hun opvoeding ook verplichtingen jegens het gezin gebruiken. Familieverplichting heeft betrekking op het psychologische gevoel dat hun kinderen een bijdrage moeten leveren aan het gezin (Fuligni et al., 1999). In de onderzoeken van Telzer, Gonzales en Fuligni (2013) en Tseng (2004) is het belang aangetoond van het maken van het onderscheid tussen het gedrag richting familieleden (respect voor ouderen) en familieverplichtingen (verplicht helpen in huishouden). Wanneer adolescenten vrijwillig familieverplichtingen op zich nemen, zien zij dit vaak als een betoon van respect naar de familie toe (Fuligni et al., 1999). Daarnaast stellen zij dat het ondersteunen en het bijstaan van familie positieve effecten kan hebben op de ontwikkeling van adolescenten, omdat het adolescenten de mogelijkheid biedt om verantwoordelijkheid te ontwikkelen (Fuligni et al., 1999). Het respect en het gevoel van verplichting tegenover de familie kan zich vertalen in

positieve relaties met leeftijdsgenoten en betere onderwijsresultaten. Bij deze adolescenten kan er sprake zijn van academische motivatie, wat suggereert dat geloven in het belang van het helpen en respecteren van het gezin gepaard gaat met betere onderwijsresultaten. Deze adolescenten hebben waarschijnlijk het gevoel dat het behalen van hun school een belangrijk onderdeel is van hun familieverplichtingen en dat hun academische succes op een of andere manier het gezin zal helpen (Fuligni et al., 1999).

Soenens, Vansteenkiste en Sierens (2009) stellen dat wanneer er te veel verplichtingen worden verwacht vanuit de familie, adolescenten beperkt worden in de ontwikkeling tot zelfstandige, autonome adolescent. Juang en Cookston (2009) en Yau, Tasopoulos-Chan en Smetana (2009) konden dit in hun onderzoeken bevestigen en stellen dat te veel familieverplichtingen een negatief verband heeft met de emotionele gedragsaanpassing bij adolescenten.

Hieruit blijkt dat zeer hoge niveaus van familieverplichtingen een negatief verband heeft met de onderwijsprestaties, sociale contacten en emotionele gedragsaanpassing van adolescenten en gematigde niveaus van familieverplichtingen een positief verband heeft met de onderwijsprestaties, sociale contacten en emotionele gedragsaanpassing van adolescenten. Het directe verband tussen familieverplichtingen en autonomie (vrijwillig functioneren) van adolescenten zal in huidige studie verder worden onderzocht.

Geslacht als moderator in de relatie familieverplichtingen en autonomie

Er zijn nog geen studies gevonden die de relatie aangeven tussen familieverplichtingen en autonomie, waarbij geslacht als moderator wordt onderzocht (Fuligni, 1998). Er is wel onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van geslachtsverschillen in relatie tot familieverplichtingen bij adolescenten en in de relatie tot autonomie bij adolescenten. De resultaten van de onderzoeken van de rol van geslacht in de relatie tot familieverplichtingen bij adolescenten zijn wisselend. Volgens het onderzoek van Fuligni en

Tseng (2008) leggen vrouwelijke adolescenten meer nadruk op gezinsverplichtingen dan mannelijke adolescenten. In de studie van Sy en Brittian (2008) wordt gesteld dat adolescente meisjes een grotere bijdrage blijven leveren aan de dagelijkse werking van het gezin dan jongens, zoals in het helpen bij huishoudelijke taken, gezinsfinanciën en zorgen voor familieleden. Dit is in lijn met het onderzoek van Fuligni en Zhang (2004) waarin wordt aangetoond dat meisjes meer familieverplichtingen hebben dan jongens. Dit wordt bevestigd in het onderzoek van East et al. (2009), waarin wordt aangetoond dat meisjes in de adolescentie meer tijd besteden aan het verzorgen van hun familieleden dan jongens. Deze relatie heeft mogelijk een negatief verband met de autonomie van de adolescente meisjes. Echter, in het onderzoek van Hardway en Fuligni (2006) werden er geen verschillen tussen jongens en meisjes gevonden in de niveaus van familieverplichtingen.

Ook werden er wisselende resultaten gevonden in de relatie tussen geslacht en autonomie bij adolescenten. In het onderzoek van Bar-Tal et al. (2006) werden er geen verschillen tussen jongens en meisjes gevonden in de autonomie-ontwikkeling. Tot tegenstelling van het onderzoek van Bekker en van Assen (2008), zij vonden wel verschillen tussen jongens en meisjes in de autonomie-ontwikkeling. Gezien de wisselende resultaten van eerder wetenschappelijk onderzoek is er verder onderzoek nodig naar dit verband.

Huidige studie

Eerdere onderzoeken hebben de relatie tussen familieverplichtingen en factoren van de ontwikkeling van autonomie bij adolescenten onderzocht waarbij er zowel positieve als negatieve verbanden gevonden zijn (Henderson, 1997; Fuligni et al., 1999; Soenens et al., 2009). Er zijn echter nog geen studies gevonden die relatie tussen familieverplichtingen en autonomie (vrijwillig functioneren) van adolescenten met geslacht als moderator onderzocht hebben (Fuligni, 1998). Deze studie onderzoekt de relatie tussen opvoeding (familieverplichtingen) en autonomie (vrijwillig functioneren) bij adolescenten en of de

sterkte van de relatie verschilt tussen jongens en meisjes. Onderzoek naar deze relatie is van belang omdat dit informatie geeft over de ontwikkeling van jongens en meisjes in de adolescentie. Uit eerder onderzoek blijkt dat de autonomie-ontwikkeling een proces is dat kan worden geremd en bevorderd via de opvoeding (Beyers & Goossens, 2008).

De volgende onderzoeksvragen komen aan bod: Wat is de relatie tussen familieverplichtingen en autonomie (vrijwillig functioneren) bij adolescenten? En in hoeverre verschilt de sterkte van de relatie tussen jongens en meisjes? Bij het beantwoorden van de onderzoeksvragen worden twee hypothesen geformuleerd. Ten eerste wordt verwacht dat er een positief verband bestaat tussen familieverplichtingen en de autonomie van adolescenten. Fuligni et al. (1999) hebben in hun onderzoek aangetoond dat het ondersteunen en het bijstaan van familie positieve effecten hebben op de ontwikkeling van adolescenten. Tegelijkertijd hebben andere studies een negatief verband aangetoond, namelijk dat wanneer adolescenten te hoge niveaus van familieverplichtingen hebben, zij minder de kans hebben om zich te ontplooiën tot zelfstandige, autonome adolescenten (Henderson, 1997; Soenens et al., 2009). Hoewel er verscheidende verbanden worden aangetoond, wordt er voor huidig onderzoek een positief verband verwacht tussen familieverplichtingen en de autonomie van adolescenten. Onderzoek heeft aangetoond dat de nadruk op familieverplichtingen vaker werd geassocieerd met meer positieve uitkomsten op individueel niveau dan negatieve uitkomsten (Fuligni et al., 1999; Fuligni & Tseng, 2008).

Ten tweede wordt verwacht dat de relatie tussen familieverplichtingen en autonomie sterker bij meisjes dan bij jongens is. Dit is gebaseerd op eerdere studies waarbij onderzoek is gedaan naar dergelijke geslachtsverschillen met betrekking tot familieverplichtingen en naar dergelijke geslachtsverschillen met betrekking tot de autonomie-ontwikkeling van adolescenten. De resultaten van de onderzoeken waren erg wisselend. Bar-Tal et al. (2006) vonden in onderzoek geen verschillen tussen jongens en meisjes in de autonomie-

ontwikkeling, in tegenstelling tot het onderzoek van Bekker en van Assen (2008). Zij vonden wel degelijke verschillen tussen jongens en meisjes in de autonomie-ontwikkeling. Uit de verschillende onderzoeken wordt voor de tweede hypothese verwacht dat de relatie familieverplichtingen en autonomie sterker is bij meisjes dan bij jongens.

Methode

Participanten

De steekproef bestond uit 293 participanten met een gemiddelde leeftijd van 17 jaar en 2 maanden, met een *SD* van 1 jaar en 1 maand. In de steekproef waren er 155 (53%) meisjes ten opzichte van 138 (47%) jongens. De participanten hadden verschillende opleidingsniveaus: 138 (47%) havo, 65 (22%) vwo en 89 (30%) van het mbo (middelbaar beroepsonderwijs). De meerderheid van de participanten zijn in Nederland geboren, namelijk 269 scholieren (92%). De overige 24 participanten (8%) zijn in landen geboren, zoals Duitsland, Engeland, Frankrijk, Italië, Sudan, Syrië, Amerika, Zuid-Afrika, China en Colombia.

In totaal zijn er 11 scholen geworven uit de eigen kenniskring van de studenten. De meerderheid van de scholen zijn afkomstig uit de provincie Zuid-Holland. Een aantal scholen zijn afkomstig uit de provincie Noord-Holland en Utrecht. Een voorwaarde om deel te mogen nemen aan het onderzoek was dat de participanten in staat moesten zijn om zowel de Nederlandse taal in woord als schrift te begrijpen. Daarnaast mochten de participanten niet jonger dan 16 jaar en niet ouder dan 20 jaar zijn om deel te mogen nemen aan huidig onderzoek. Voor de mbo-scholieren gold dat zij een BOL-opleiding moesten volgen van niveau 3 of 4.

Instrumenten

Familieverplichtingen. Familieverplichtingen werden gemeten aan de hand van een zelfrapportage vragenlijst (Fulgini et al., 1999). Hiervoor werden drie schalen gebruikt om de

opvattingen van de jongeren te beoordelen met betrekking tot: (1) de huidige hulp aan het gezin, (2) respect voor het gezin en (3) toekomstige steun aan het gezin.

De eerste schaal bestond uit elf items, waarin de jongeren aangaven hoe vaak zij zich bezighielden met huishoudelijke taken en tijd doorbrengen met hun gezin. Een voorbeelditem van de eerste schaal is: 'Tijd doorbrengen met je grootouders, neven, nichten, tantes en oom.'. De jongeren konden de beweringen over de activiteiten beoordelen, op een schaal die liep van 1 (*bijna nooit*) tot 5 (*bijna altijd*). In het onderzoek van Fuligni et al. (1999) had de eerste schaal een goede interne consistentie (.87) en was het even betrouwbaar voor verschillende etnische groepen, met een bereik van .79 tot .87. In huidig onderzoek is de interne consistentie van de eerste schaal .79, dit is gemeten met Cronbach's alpha. Dit wijst op een goede betrouwbaarheid. Fuligni et al. (1999) hebben in hun onderzoek de validiteit van de eerste schaal berekend aan de hand van een factoranalyse, dit is uiteenlopend van .48 tot .76.

De tweede schaal bestond uit zeven items, waarmee de opvattingen van adolescenten over het belang van het respecteren en volgen van de wensen van andere familieleden zijn gemeten. Een voorbeeld item van de tweede schaal is: 'Je ouders met veel respect behandelen.'. De jongeren konden de beweringen beoordelen op een schaal die liep van 1 (*helemaal niet belangrijk*) tot 5 (*heel belangrijk*). In het onderzoek van Fuligni et al. (1999) had de tweede schaal een goede interne consistentie (.82) en was het even betrouwbaar voor verschillende etnische groepen, met een bereik van .69 - .85. In huidig onderzoek is de interne consistentie van de tweede schaal .66, dit is gemeten met Cronbach's alpha. Dit wijst op een redelijk goede betrouwbaarheid. De validiteit van de tweede schaal is uiteenlopend van .54 tot .76, dit is berekend aan de hand van een factoranalyse (Fuligni et al., 1999).

De derde schaal bestond uit zes items waarmee de opvattingen van de adolescenten over hun verplichtingen om in de toekomst te helpen en in de buurt van hun familie te zijn werden

beoordeeld. Een voorbeelditem van de derde schaal is: 'Je ouders in de toekomst financieel helpen.'. De jongeren konden de beweringen beoordelen op een schaal die liep van 1 (*helemaal niet belangrijk*) tot 5 (*heel belangrijk*). In het onderzoek van Fuligni et al. (1999) had de derde schaal een goede interne consistentie (.81) en was het even betrouwbaar voor verschillende etnische groepen, met een bereik van .72 tot .82. In huidig onderzoek is de interne consistentie van de derde schaal .74, dit is gemeten met Cronbach's alpha. Dit wijst op een goede betrouwbaarheid. De validiteit van de derde schaal is uiteenlopend van .57 tot .72, dit is berekend aan de hand van een factoranalyse (Fuligni et al., 1999).

De vragenlijst bestond in totaal 24 items en nam ongeveer 8 minuten tijd in beslag. De vragenlijst werd bij 293 jongeren van 16 tot 20 jaar tijdens een lesuur op een computer op school ingevuld. De vragenlijst bevatte geen contra-indicatieve items, alle items werden op dezelfde positieve wijze gesteld. De interne consistentie van de 24 items van de variabele 'familieverplichtingen' in huidig onderzoek is .87, dit is gemeten met Cronbach's Alpha. Dit wijst op een goede betrouwbaarheid.

Autonomie. Autonomie als vrijwillig functioneren werd gemeten aan de hand van de Self Determination Scale (Sheldon et al., 1996). De zelfbepalingschaal (SDS) peilde in hoeverre jongeren menen besluiten te kunnen nemen op basis van belangrijk geachte waarden en interesses en met een gevoel van keuze en vrije wil. De vragenlijst bestond in totaal uit tien items, met twee sub-schalen van vijf items (Sheldon, 1995). In de eerste schaal (item 2, 4, 6, 8, 10) werd het bewustzijn van de jongeren gemeten (*Awareness of Self*). Een voorbeelditem van de eerste schaal is: 'Soms schrik ik van mijn emoties, alsof ze niet echt de mijne zijn.'. De jongeren konden de beschrijvingen beoordelen wat betreft de mate waarin deze bij hen paste op een schaal die liep van 1 (*helemaal niet waar*) tot 5 (*helemaal waar*). De eerste schaal had een goede interne consistentie, namelijk .81. Dit wijst op een goede betrouwbaarheid.

In de tweede schaal (item 1, 3, 5, 7, 9) werd hun gevoel van betrekking tot keuze voelen tot hun gedrag gemeten (*Perceived Choice*). Een voorbeelditem van de tweede schaal is: 'Ik heb altijd het gevoel dat ik zelf kies welke dingen ik doe.'. De jongeren konden de beschrijvingen beoordelen wat betreft de mate waarin deze bij hen paste op een schaal die liep van 1 (*helemaal niet waar*) tot 5 (*helemaal waar*). De tweede schaal vertoonde een redelijk goede interne consistentie, namelijk .69 Dit wijst op een redelijke betrouwbaarheid. De vragenlijst bevatte vijf contra-indicatieve items, namelijk de items van schaal 1 werden negatief gesteld en de items van schaal 2 werden positief gesteld. De negatief gestelde items zijn omgeschaald tot positief gestelde items. De interne consistentie van de 10 items van de variabele 'autonomie' in huidig onderzoek is .72 dit is gemeten met Cronbach's Alpha. Dit wijst op een voldoende betrouwbaarheid.

De vragenlijst werd bij 293 participanten van 16 tot 20 jaar tijdens een lesuur op een computer op school ingevuld. Het afnemen van de vragenlijst nam ongeveer 4 minuten tijd in beslag. In het onderzoek van Soenens et al. (2007a) werd deze vragenlijst al een keer eerder gebruikt. De vragenlijst had een goede interne consistentie, namelijk een Cronbach's alpha van .85 tot .93. Dit wijst op een goede betrouwbaarheid. Over een periode van acht weken, vonden Sheldon et al. (1996) in hun onderzoek een test-hertestbetrouwbaarheid van .77. Sheldon et al. (1996) beschrijven de validiteit in hun onderzoek als voldoende. Dit wordt bevestigd in het onderzoek van Anctil, Ishikawa en Tao Scott (2008).

Procedure

Het onderzoek heeft een cross-sectioneel design, waarbij gebruik is gemaakt van gestandaardiseerde vragenlijsten. De scholieren werden benaderd via scholen op basis van een overzicht van scholen in de grotere stedelijke gebieden in het westen van Nederland. De middelbare scholen en mbo – scholen zijn per e-mail of telefonisch geworven door 12 bachelor- en 17 masterstudenten, die Pedagogische Wetenschappen studeren aan de

universiteit in Leiden. Voor deze regionale beperking is gekozen om de kans op deelname van jongeren met een immigratie-achtergrond te optimaliseren. Voorafgaand aan het verzamelen van de data, werden scholen en scholieren geïnformeerd over het onderzoek. Zij werden ervan op de hoogte gebracht dat deelname aan het onderzoek geheel anoniem en vrijwillig was en dat ze de deelname op ieder moment konden beëindigen. De data verzameling vond plaats van februari 2019 tot april 2019.

De scholieren, die na het lezen van de informatiebrief het toestemmingsformulier hadden ingevuld, werd gevraagd een vragenlijst van ongeveer 30 minuten in te vullen op de computer. De vragenlijst werd in een rustige, gesloten ruimte ingevuld. Voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst werd zowel verbale als schriftelijke instructie gegeven over de vragenlijst. In iedere klas waren bij de afname van de vragenlijsten twee onderzoeksassistenten aanwezig. Na het invullen van de vragenlijst werden de scholieren bedankt voor hun deelname. De scholieren die een terugkoppeling wensten te ontvangen van de resultaten kregen de mogelijkheid om een e-mailadres op te geven. Na afloop van het onderzoek is er een geanonimiseerd rapport gestuurd naar de scholen en de scholieren.

Bij klachten over het onderzoek konden de participanten terecht bij een onafhankelijk vertrouwenspersoon van universiteit Leiden. Deze informatie is opgenomen in de informatiebrief voor de scholieren. Voor eventuele nare gevoelens en/of andere nare ervaringen konden zij naar hun vertrouwenspersoon/mentor van hun eigen school. Het onderzoek is goedgekeurd door de Ethische Commissie Pedagogische Wetenschappen (ECPW) van Universiteit Leiden.

Statistische Analyses

Per deelvraag is gekeken naar een analysemethode om de onderzoeksvraag te beantwoorden. De data-inspectie en data-analyse werden uitgevoerd met behulp van het

statistische programma IBM SPSS Statistics versie 25. Bij iedere analyse is gebruik gemaakt van een alpha van .05.

De eerste deelvraag betrof het verband tussen familieverplichtingen en autonomie (vrijwillig functioneren) bij adolescenten. Met bijbehorende hypothese dat er een positieve relatie bestaat tussen deze variabelen. Om deze hypothese te toetsen werd er gebruik gemaakt van een multiële regressieanalyse (MRA). In dit geval is familieverplichtingen de onafhankelijke variabele en autonomie de afhankelijke variabele. Alvorens multiële regressieanalyse uit te voeren, werden bijbehorende assumpties gecontroleerd: normaliteit, uitbijters, missende waarden, multicollineariteit, lineairiteit en homoscedasticiteit van residuen.

De tweede deelvraag onderzocht in hoeverre de sterkte van de relatie familieverplichtingen en autonomie tussen jongens en meisjes verschilt. Met bijbehorende hypothese dat de relatie sterker is bij meisjes dan bij jongens in de adolescentie. Bij deze deelvraag is gekeken naar de modererende rol van het geslacht. Een moderator is een interactie-effect tussen de onafhankelijke variabele (familieverplichtingen) en de moderator is in dit geval het geslacht. Om deze moderatie-hypothese te toetsen, is er gebruik gemaakt van een hiërarchische lineaire regressie met interactie-term. De hoofd- en interactie-effecten worden geanalyseerd in één multiële regressieanalyse.

Om interpretatieproblemen te voorkomen werden de variabele 'familieverplichtingen' en de moderatorvariabele 'geslacht' eerst gecentraliseerd en daarna met elkaar vermenigvuldigd. In het eerste model wordt gekeken naar de samenhang tussen de onafhankelijke variabele 'familieverplichtingen' en 'geslacht' op de afhankelijke variabele 'autonomie'. In het tweede model wordt de modererende variabele 'geslacht' aan het eerste model toegevoegd.

Resultaten

Data-inspectie

Univariate data-inspectie. Bij de univariate data-inspectie worden de variabelen apart onderzocht. De variabelen ‘leeftijd’, ‘familieverplichtingen’ en ‘autonomie’ zijn numerieke variabelen. De beschrijvende statistieken van deze numerieke variabelen zijn terug te vinden in Tabel 1. De variabelen zijn geanalyseerd op gemiddelden en standaarddeviaties en zijn gecontroleerd op missende waarden en op uitbijters. De normaliteit is beoordeeld aan de hand van histogrammen, gestandaardiseerde scheefheid (*skewness*) en gepiekttheid (*kurtosis*) en de Kolmorov-Smirnov toets. Indien de gestandaardiseerde scheefheid en gepiekttheid binnen de drie standaardafwijkingen lagen, wordt er gesproken van een normaalverdeling. Bij de variabele ‘leeftijd’ zijn er drie participanten verwijderd onder de 16 jaar en 12 participanten boven de 20 jaar om te voldoen aan de inclusiecriteria van het onderzoek. De numerieke variabele ‘leeftijd’ is scheef naar rechts verdeeld met een gestandaardiseerde scheefheid van 6.11 en een gestandaardiseerde gepiekttheid van .98. De resultaten van de Kolmorov-Smirnov toets, waarbij de resultaten van de variabele ‘leeftijd’ significant zijn ($p < .001$), bevestigen dit. De steekproef is relatief jong ten opzichte van de doelgroep. Namelijk (30%), (39%) en (20%) zijn respectievelijk 16, 17 en 18 jaar en maar (7%) en (4%) zijn respectievelijk 19 en 20 jaar oud. Vervolgens zijn uitbijters in kaart gebracht door boxplots en stem-en-plot diagrammen. Bij de variabele ‘familieverplichtingen’ zijn zeven uitbijters gedetecteerd, namelijk drie extreme waarden aan de bovenkant en vier extreme waarden aan de onderkant van de boxplot. Aangezien deze waarden van de participanten geen meetfouten bevatten, is besloten om deze waarden middels de techniek winsorizing erin te houden. Dit wil zeggen dat de waarden in de steekproef blijven, maar dat de extreme waarden dichterbij de andere steekproef waarden worden geplaatst door deze systematisch te veranderen. Voor de techniek winsorizing is het afkapcriterium aangehouden waarbij de extreme waarden .01 hoger of lager zijn dan de minimum- en maximumwaarden

in de verdeling in de boxplot van de variabele familieverplichtingen die geen uitbijters bevat (Reifman & Keyton, 2010). De variabele 'familieverplichtingen' heeft na deze correctie een gestandaardiseerde scheefheid van .73 en een gestandaardiseerde gepiektheid van -.60. Uit de histogrammen en K-S-toets ($p = .200$) kan worden geconcludeerd dat de variabele 'familieverplichtingen' ($N=293$, $M= 3.38$, $SD= .51$) een normaalverdeling heeft.

Bij de variabele 'autonomie' zijn vijf uitbijters gedetecteerd, namelijk vijf extreme waarden aan de onderkant van de boxplot. Net zoals bij de variabele 'familieverplichtingen' is er ook voor de variabele 'autonomie' winsorizing toegepast. Uit de histogrammen en K-S-toets ($p < .001$) kan worden geconcludeerd dat de variabele 'autonomie' ($N=293$, $M=4.05$, $SD= .50$) na winsorizing nog niet normaal verdeeld is. Dit komt niet geheel overeen met de gestandaardiseerde scheefheid van -3.72, maar wel met de gestandaardiseerde gepiektheid van -1.12. Tabachnick, Fidell en Ullman (2018) stellen dat z-waarden die hoger dan 3 of lager dan -3 beschouwd kunnen worden als uitbijters, maar in huidig onderzoek is er voor gekozen om het afkapcriterium aan te houden waarbij alleen de extreme waarden die .01 hoger of lager zijn dan de minimum- en maximum te verwijderen uit de dataset (Reifman & Keyton, 2010). Om deze reden kan er daarom nog sprake zijn van een te hoge negatieve gestandaardiseerde scheefheid.

Tabel 1.

Beschrijvende statistieken van de numerieke variabelen 'Leeftijd', 'Familieverplichtingen' en 'Autonomie', N = 293.

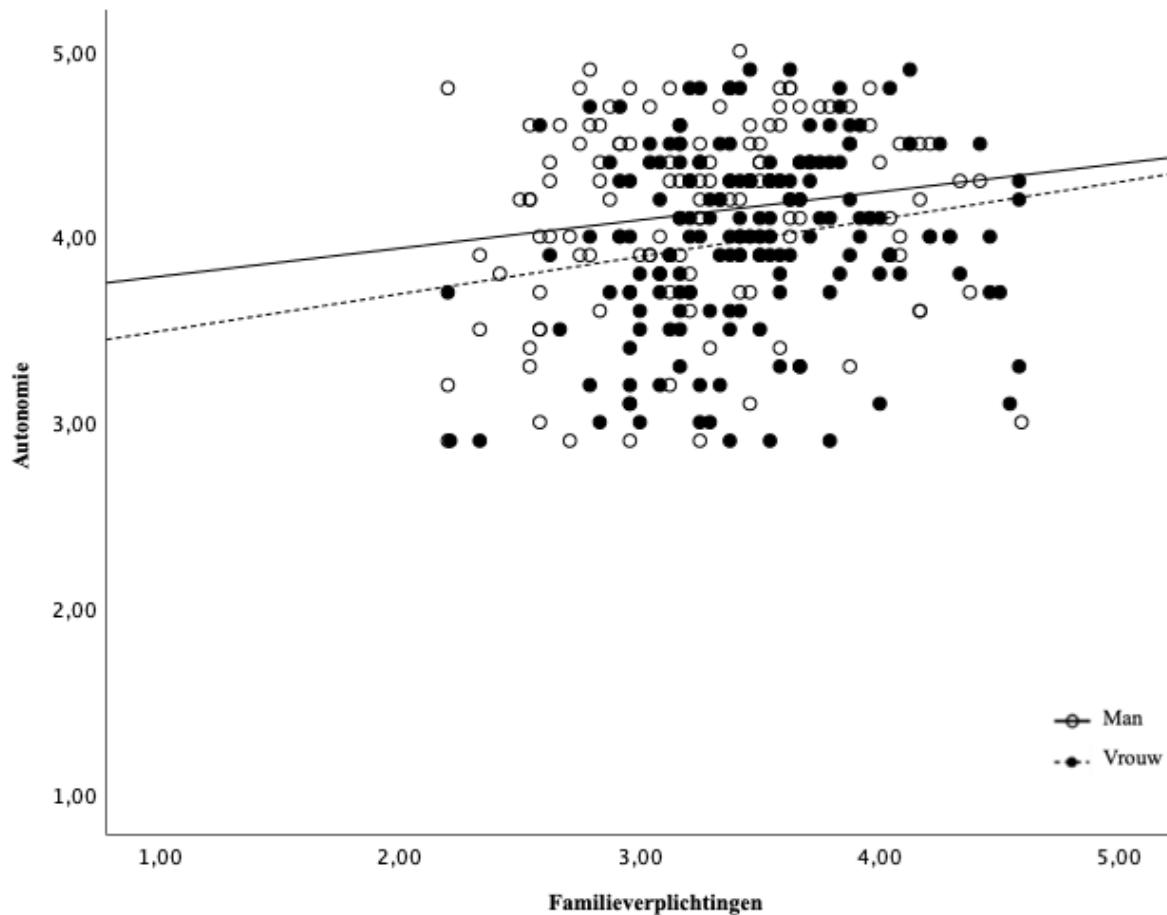
Variabele	N	M	SD	Min	Max	Zskew	Zkur	Uitb
Leeftijd	293	17.2	1.06	16	0	6.11	.98	0
Familieverplichtingen	293	3.38	.51	2.20	4.58	.073	-.60	7
Autonomie	293	4.05	.50	2.90	5.00	-3.72	-1.12	5

Notitie. De bovenstaande gegevens zijn na winsorizing (op de uitbijters na). Zskew = (Zwaarde skewness) scheefheid/ standaardmeetfout. Zkur = (Zwaarde kurtosis) gepiektheid/standaardmeetfout. Uitb = uitbijters.

De categorische variabele 'geslacht' (N=293) is gelijk verdeeld, namelijk 155 (53%) vrouwen en 138 (47%) mannen, dit komt overeen met de populatie. Missende waarden werden in kaart gebracht met een Missing Value Analysis (MVA). Uit de MVA blijkt dat er sprake is van 13 (4%) missende waarden bij de variabele leeftijd en 10 (3%) missende waarden bij het variabele geslacht. Daarnaast zijn er 15 (5%) missende waarden gevonden bij de variabele familieverplichtingen en 16 (5%) missende waarden bij de variabele autonomie. Deze missende waarden zijn wel van invloed op de uitkomsten van de analyses, blijkt uit de MVA. Om deze reden is ervoor gekozen om deze missende waarden ($n=33$) uit de data set te verwijderen. In totaal wordt er in het onderzoek gebruik gemaakt van een steekproef van 293 participanten.

Bivariate data-inspectie. Tevens is er gekeken naar de lineariteit tussen de variabelen 'familieverplichtingen', 'autonomie' en 'geslacht' met behulp van een scatterplot met gestandaardiseerde residuen. Daaruit kwam naar voren dat er een zwak lineair verband is tussen familieverplichtingen en autonomie bij mannen ($R^2 = .026$) en vrouwen ($R^2 = .038$). Tussen de variabelen familieverplichtingen en autonomie ($r = .149$, $p = .01$) en de variabelen

autonomie en geslacht ($r = .150$, $p = .01$), is er een significante correlatie te zien. Er is geen sprake van multicollineariteit, dit blijkt ook uit de VIF (1.03) en de Tolerance waarden (0.97). Dit geeft aan dat deze variabelen in het model niet hetzelfde meten. Tussen de variabelen familieplichtingen en geslacht is er een negatieve lage correlatie gevonden ($r = -.163$, $p = .005$). Uit de VIF (1.0) en de Tolerance waarde (1.0) blijkt ook dat er hier geen sprake is van multicollineariteit. Om de homoscedasticiteit te controleren is een scatterplot-matrix gemaakt. In Figuur 1 is te zien dat de punten zich in een puntenwolk bevinden. Ten tweede overschrijdt de maximale Mahalanobis afstand niet de kritieke chi-kwadraat ($X^2 = 10.83$, $df = 1$), wat betekent dat er geen multivariate uitschieters zijn. Hiermee is er voldaan aan de assumptie homoscedasticiteit. Tot slot zijn de residuen gecontroleerd door middel van een residuenanalyse en bleken redelijk normaal verdeeld te zijn.

Figuur 1. Scatterplot van de relatie tussen familieverplichtingen en autonomie voor vrouwelijke en mannelijke adolescenten.

Verband tussen Familieverplichtingen en Autonomie gemodereerd door Geslacht

Om de eerste hypothese en tweede hypothese te toetsen is een hiërarchische multipiele regressieanalyse (MRA) uitgevoerd. Er werd van tevoren verwacht dat er een negatief verband bestaat tussen familieverplichtingen en autonomie bij adolescenten. De verklaarde variantie van het eerste model was significant, $R^2 = .054$, $F(2,290) = 8.203$, $p < .001$. Er werd een significant positief verband gevonden tussen familieverplichtingen en autonomie, $\beta = .175$, $t = 3.084$, $p = .002$. Dit betekent dat wanneer adolescenten meer familieverplichtingen hebben, zij meer autonomie vertonen. Tevens werd er in het eerste model een significant

verband gevonden tussen geslacht en autonomie van adolescenten, $\beta = .179$, $t = .3.094$, $p = .002$.

Daarnaast werd ervan tevoren verwacht dat de relatie familieverplichtingen en autonomie sterker is bij meisjes dan bij de jongens in de adolescentie. De verklaarde variantie van het tweede model was niet significant, $R^2 = .054$, $F(1,289) = .057$, $p = .812$. Dit bleek een significant positief verband te zijn tussen familieverplichtingen en autonomie van adolescenten, $\beta = .193$, $t = 2.298$, $p = .022$. Er bleek echter geen verband gevonden te zijn tussen geslacht en autonomie van adolescenten, $\beta = .269$, $t = .704$, $p = .482$. Het interactie-effect tussen familieverplichtingen en autonomie en het geslacht was niet significant, $\beta = -.090$, $t = -.238$, $p = .812$.

Discussie

Het doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in de relatie tussen opvoeding (familieverplichtingen) en autonomie (vrijwillig functioneren) bij adolescenten en na te gaan of deze relatie verschillend is in sterkte voor jongens en meisjes. Het huidige onderzoek is vernieuwend omdat er in de literatuur nog weinig te vinden was over een modererend effect van het geslacht op het verband tussen familieverplichtingen en autonomie van adolescenten (Fuligni, 1998). Onderzoek naar dit verband is van belang omdat dit informatie geeft over de ontwikkeling van jongens en meisjes in de adolescentie. Daarnaast kan het interessant zijn voor ouders met kinderen in de adolescentie. Namelijk wanneer ouders zich bewust zijn van die verplichtingen op de autonomie-ontwikkeling van hun kinderen, kan dit van invloed zijn op hun opvoedingsdoelen, hun gezinsroutines en de organisatie van hun gezinsleven (Fuligni & Tseng, 2008). Beyers en Goossens (2008) toonden aan dat de autonomie-ontwikkeling van adolescenten een proces is dat kan worden geremd en bevorderd via de opvoeding van ouders.

Hypotheses

In huidig onderzoek komt naar voren dat er een zwak positief verband bestaat tussen opvoeding (familieverplichtingen) en autonomie (vrijwillig functioneren) bij adolescenten. Dit wil zeggen dat adolescenten bij een lager niveau van familieverplichtingen ook in mindere mate autonomie-ontwikkeling vertonen, maar ook dat wanneer adolescenten een hoger niveau van familieverplichtingen hebben, zij ook een hogere mate van autonomie-ontwikkeling vertonen. Dit komt overeen met de vooropgestelde hypothese en resultaten uit eerdere onderzoeken (Fuligni et al., 1999; Fuligni & Tseng, 2008).

Fuligni et al. (1999) stellen dat adolescenten met een hoger niveau van familieverplichtingen meer verantwoordelijkheidsgevoel hebben dan adolescenten met een lager niveau van familieverplichting. Dit is ook in lijn met de resultaten van het onderzoek van Fuligni en Pederson (2002). Zij toonden in hun onderzoek aan dat adolescenten met meer familieverplichtingen beter in staat zijn om eigen beslissingen te nemen en een beter financieel welzijn hebben dan adolescenten met een lager niveau van familieverplichtingen. Het koppelen van de autonomie-ontwikkeling aan familieverplichtingen tijdens de adolescentie kan een weerspiegeling zijn van de aanhoudende invloed van de socialisatie van ouders en gezinnen op de jongvolwassenheid (Fuligni & Pedersen, 2002). Net als bij de ontwikkeling van autonomie en verwantschap binnen de dyadische relaties van ouders en kinderen, gaat de ontwikkeling van gezinsverplichtingen waarschijnlijk gepaard met onderhandelingen tussen adolescenten en ouders (O'Connor, Allen, Bell, & Hauser, 1996). Ouders zouden meer verwachtingen en eisen aan hun kinderen kunnen stellen tijdens de adolescentie, gezien het feit dat hun kinderen het voortgezet onderwijs hebben gehaald en als bekwaam worden beschouwd en in staat zijn om een grotere verantwoordelijkheid voor het gezin op zich te nemen. Fuligni en Pedersen (2002) hebben in hun onderzoek aangetoond dat een gevoel van gezinsverplichting gepaard gaat met een positief emotioneel welzijn van adolescenten.

De relatie tussen familieverplichtingen en autonomie bij adolescenten is niet sterker bij vrouwelijke dan bij mannelijke adolescenten. Dit is niet in overeenstemming met de vooropgestelde hypothese, waarin van tevoren verwacht werd dat de relatie tussen familieverplichtingen en autonomie sterker is bij meisjes dan bij jongens. In eerdere onderzoeken is naar voren gekomen dat vrouwelijke adolescenten meer nadruk op familieverplichtingen leggen dan mannelijke adolescenten (Fuligni & Zhang, 2004; Fuligni & Tseng, 2008). Daarnaast werd een sterker verband bij meisjes verwacht, omdat meisjes een grotere bijdrage leveren aan de dagelijkse werking van het gezin dan jongens en hierdoor minder vrijwillig functioneren en minder de kans hebben om zich te ontplooiën tot autonome adolescent (Sy & Brittan, 2008; East et al., 2009).

Een mogelijke verklaring voor het uitblijven van een interactie-effect tussen geslacht, familieverplichtingen en autonomie bij adolescenten in huidig onderzoek is dat er in eerdere onderzoeken, waar het verband wel is aangetoond, gebruik is gemaakt van andere steekproefpopulaties. Zo heeft het onderzoek van Fuligni en Zhang (2004) gebruik gemaakt van participanten met een Chinese achtergrond en huidig onderzoek van participanten met een Nederlandse achtergrond. In de Chinese cultuur is het vanzelfsprekend dat kinderen hun familie helpen, zowel fysiek als financieel. Fuligni en Pedersen (2002) toonden aan dat de gezinsplicht van Chinese adolescenten aanzienlijk groter is dan die van Amerikaanse of Europese adolescenten.

Naast deze methodologische verklaringen voor het uitblijven van een interactie-effect in huidig onderzoek is het ook mogelijk dat huidig onderzoek te maken heeft met een andere tijd waarin adolescenten leven. In huidig onderzoek is aangetoond dat vrouwelijke en mannelijke adolescenten niet verschillen qua sterkte in de relatie familieverplichtingen en autonomie-ontwikkeling. In recent onderzoek van Ten Broeke (2014) is aangetoond dat in de afgelopen jaren de verschillen op autonomie-ontwikkeling tussen mannen en vrouwen steeds

kleiner is geworden. Dit wordt bevestigd in het onderzoek van Belfi, Levels, van der Velde en De Hoon (2015), zij stellen dat jongens en meisjes in de hedendaagse maatschappij helemaal niet zoveel verschillen in autonomie-ontwikkeling van elkaar. Zij stellen ook dat de verschillen tussen jongens en meisjes niet statisch, maar dynamisch zijn. Zo kan het mogelijk zijn dat opvoeders en participanten in huidige steekproef een andere kijk en beleving hebben op familieverplichtingen en autonomie-ontwikkeling dan de participanten in de onderzoeken waar het verschil wel was aangetoond. Tegenwoordig krijgen jongens en meisjes meer dezelfde opvoeding, waarbij ze dezelfde verplichtingen krijgen. Naarmate mannelijke en vrouwelijke adolescenten in de samenleving gelijkwaardiger worden, is dit van invloed op de relatie familieverplichtingen en autonomie-ontwikkeling. Om deze redenen is het mogelijk dat er in huidig onderzoek geen interactie-effect is gevonden en in eerdere onderzoeken wel.

Beperkingen

Er zijn een aantal beperkingen aan huidig onderzoek op te merken. De eerste beperking is dat er geen uitspraken kunnen worden gedaan over causale verbanden (Stangor, 2014). Huidig onderzoek is gebaseerd op cross-sectionele data, waarbij slechts eenmalige metingen zijn gedaan en gebruik is gemaakt van gestandaardiseerde vragenlijsten.

Vervolgonderzoek zou gebruik kunnen maken van een longitudinale onderzoeksopzet, waarbij er meerdere metingen worden gedaan.

Een tweede beperking is dat de steekproef voornamelijk bestaat uit scholieren uit de provincie Zuid-Holland. Hierdoor is de generaliseerbaarheid van dit onderzoek beperkt. De steekproef bestaat echter wel uit scholieren van verschillende opleidingen, zoals mbo, havo en vwo, wat de generaliseerbaarheid ten goede komt. Daarnaast zou vervolgonderzoek het onderzoek breder kunnen trekken, door scholieren uit meerdere provincies in Nederland mee te nemen.

Een derde beperking is dat er in huidig onderzoek gebruik is gemaakt van zelfrapportage vragenlijsten. De reden voor de zelfrapportage vragenlijsten was dat de respondenten zich daarbij niet bezwaard hoefden te voelen om anderen te beoordelen of bang hoefden te zijn om door anderen te worden beoordeeld. Een nadeel van zelfrapportage vragenlijsten is dat het om eigen belevingen gaat in plaats van feitelijk gedrag (Cowie, Naylor, Rivers, Smith, & Pereira, 2002). Tromp (2016) stelt dat leerkrachten goed in staat zijn om autonoom gedrag te observeren bij hun leerlingen. Zij maken de scholieren dagelijks mee in verschillende contexten en omstandigheden. Daarnaast stelt Tromp (2016) dat medescholieren ook een goede bron zijn om autonoom gedrag van hun klasgenoten te observeren, omdat zij elkaar in verschillende omstandigheden mee maken en op basis daarvan een goede bron zijn. In een vervolgonderzoek zouden de zelfrapportage vragenlijsten aangevuld dienen te worden door een oordeel van docenten en medescholieren om het autonome gedrag van adolescenten in kaart te brengen.

Een laatste beperking is dat er in huidig onderzoek niet rekening is gehouden met de invloed van de peer-groep. Soenens, Vansteenkiste, Smits, Lowet en Goossens (2007b) stellen dat leeftijdsgenoten belangrijker worden voor jongeren naarmate zij ouder worden. Leeftijdsgenoten hebben veel invloed op de jongere als persoon. De invloed van de peers kan zorgen voor een ontorechte onafhankelijkheid in huidig onderzoek, waardoor er juist een bepaalde mate van afhankelijkheid kan ontstaan. Daarnaast kan de druk van 'peers' ook ervoor zorgen dat adolescenten niet vrijwillig functioneren. De invloed van peers wordt in de literatuur voornamelijk beschreven als een negatief risicofactor voor de ontwikkeling van antisociaal gedrag. Adolescenten handelen zogenaamd vrijwillig, maar uit het onderzoek van Steinberg (2008) blijkt dat adolescenten meer risicogedrag vertonen in het bijzijn van peers, dan wanneer zij alleen zijn. Vervolgonderzoek zou kunnen nagaan wat de invloed van peers is op de relatie tussen familieverplichtingen en autonomie bij adolescenten. Daarnaast kan het

interessant zijn om in toekomstig onderzoek te kijken naar meerdere antecedenten voor autonomie. Mogelijk spelen persoonlijke motieven een rol in de beslissingen van adolescenten.

Implicaties

Zoals eerder gesteld, spelen ouders een belangrijke rol bij het stimuleren van de autonomie-ontwikkeling (Soenens & Vansteenkiste, 2005; Soenens et al., 2007b). De autonomie-ontwikkeling kan geremd of bevorderd worden via opvoeding (Beyers & Goossens, 2008). Huidig onderzoek heeft een zwak positief verband aangetoond tussen opvoeding (familieverplichtingen) en autonomie (vrijwillig functioneren) bij adolescenten. Daarnaast heeft huidig onderzoek aangetoond dat het geslacht niet als moderator diende in de relatie tussen familieverplichtingen en autonomie. Er is geen verband en verschil in sterkte aangetroffen tussen jongens en meisjes in de relatie familieverplichtingen en autonomie.

Ondanks dat de huidige studie niet de opzet had om te spreken over causale verbanden, heeft deze wel bijgedragen aan de kennis over familieverplichtingen en autonomie bij adolescenten. Maatschappelijk gezien is het van belang om ouders van adolescenten te adviseren over de relatie tussen opvoeding (familieverplichtingen) en het vrijwillig functioneren van jongeren. Zij moeten worden ingelicht over het feit dat het vrijwillig functioneren van hun kinderen een verband heeft met de verplichtingen voor de familie. Wanneer ouders zich namelijk bewust zijn van de relatie tussen familieverplichtingen en autonomie-ontwikkeling van hun kinderen, kan dit van invloed zijn op opvoedingsdoelen, gezinsroutines en de organisatie van het gezinsleven (Fuligni & Tseng, 2008). Door ouders vroegtijdig opvoedingsvoorlichting, advies en ondersteuning te bieden, kunnen adolescenten zich optimaal ontwikkelen tot autonome en sociale volwassenen die een positieve bijdrage leveren aan de samenleving (Meij & Ince, 2013). Verhegge (2015) stelt dat

ongeveer één derde van de ouders van adolescenten aangeeft behoefte te hebben aan informatie bij de opvoeding van hun kinderen.

Om deze redenen biedt Centrum van Jeugd en Gezin (CJG) ouders praktische hulp aan om hun opvoedingsvaardigheden te versterken (Centrum voor Jeugd en Gezin, 2017). Bij het centrum van Jeugd en Gezin (CJG) kunnen ouders zonder verwijzing terecht om pedagogisch advies te krijgen. Het kan ouders handvatten bieden bij het stimuleren van de autonomie-ontwikkeling van hun kinderen. Wanneer blijkt dat de pedagogische adviseurs van CJG de ouders niet voldoende kunnen helpen of dat er nog andere problemen zijn, dan helpen de pedagogische adviseurs bij het zoeken naar de juiste hulp. Verhegge (2015) stelt dat steun bij het opvoeden voor alle ouders beschikbaar moet zijn. Investeren in de vroege levensperiode van adolescenten is van groot belang. Daarnaast is het van belang dat ouders en leerkrachten de psychologische basisbehoeftes van jongeren helpen versterken door hen vanuit een autonomie-ondersteunende en gestructureerde manier te begeleiden en op te voeden (Van den Broeck et al., 2016). Ouders kunnen uit deze informatievoorzieningen hun lering trekken, de hiervoor benoemde aanbevelingen tot zich nemen en besluiten welke aanpak zij in hun opvoeding willen hanteren om het vrijwillig functioneren van hun kinderen te stimuleren.

Bibliografie

- Anctil, T. M., Ishikawa, M. E., & Tao Scott, A. (2008). Academic identity development through self-determination. *Career Development for Exceptional Individuals*, 31(3), 164–174. <https://doi.org/10.1177/0885728808315331>
- Arnett, J. J. (2007). Emerging adulthood: What is it, and what is it good for? *Child Development Perspectives*, 1(2), 68–73. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00016.x>

- Arnett, J. J., & Hughes, M. (2012). *Adolescence and Emerging Adulthood: A Cultural Approach*. London, England: Pearson Education Limited.
- Bar-Tal, Y., Gardosh, H., & Barnoy, S. (2006). The differential effect of perceived control and negative affectivity as a function of gender after coronary artery by-pass graft surgery. *Sex Roles, 55*(11–12), 853–859. <https://doi.org/10.1007/s11199-006-9137-5>
- Bekker, M. H. J., & van Assen, M. A. L. M. (2008). Autonomy-connectedness and gender. *Sex Roles, 59*(7–8), 532–544. <https://doi.org/10.1007/s11199-008-9447-x>
- Belfi, B., Levels, M., van der Velden, R., & de Hoon, M. (2015). *De jongens tegen de meisjes: een onderzoek naar verklaringen voor verschillen in studiesucces van jongens en meisjes in mbo, hbo en wo*. Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.
- Beyers, W., & Goossens, L. (2003). Psychological separation and adjustment to university: Moderating effects of gender, age, and perceived parenting style. *Journal of Adolescent Research, 18*(4), 363–382. <https://doi.org/10.1177/0743558403018004003>
- Beyers, W., & Goossens, L. (2008). Dynamics of perceived parenting and identity formation in late adolescence. *Journal of Adolescence, 31*(2), 165–184. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2007.04.003>
- Blos, P. (1967). The second individuation process of adolescence. *The Psychoanalytic Study of the Child, 22*(1), 162–186. <https://doi.org/10.1080/00797308.1967.11822595>
- Bosma, H. A., Jackson, S. E., Zijlsling, D. H., Zani, B., Cicognani, E., Lucia Xerri, M., ... Charman, L. (1996). Who has the final say? Decisions on adolescent behaviour within

the family. *Journal of Adolescence*, 19(3), 277–291.

<https://doi.org/10.1006/jado.1996.0025>

Buhl, H. M. (2008). Development of a model describing individuated adult child–parent relationships. *International Journal of Behavioral Development*, 32(5), 381–389.

<https://doi.org/10.1177/0165025408093656>

Centrum voor Jeugd en Gezin. (2017). *Meer grip op opvoeden*. Geraadpleegd 1 mei 2017, op <https://www.opvoedenin.nl/upload/folders/U17018+Meer+grip+op+opvoeden+webversie+1.pdf>

Cowie, H., Naylor, P., Rivers, I., Smith, P. K., & Pereira, B. (2002). Measuring workplace bullying. *Aggression and Violent Behavior*, 7(1), 33–51.

[https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(00\)00034-3](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(00)00034-3)

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). The general causality orientations scale: Self-determination in personality. *Journal of Research in Personality*, 19(2), 109–134.

[https://doi.org/10.1016/0092-6566\(85\)90023-6](https://doi.org/10.1016/0092-6566(85)90023-6)

East, P. L., Weisner, T. S., & Slonim, A. (2009). Youths' caretaking of their adolescent sisters' children. *Journal of Family Issues*, 30(12), 1671–1697.

<https://doi.org/10.1177/0192513X09340144>

Fuligni, A. J. (1998). Authority, autonomy, and parent–adolescent conflict and cohesion: A study of adolescents from Mexican, Chinese, Filipino, and European backgrounds.

Developmental Psychology, 34(4), 782–792. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.34.4.782>

- Fuligni, A. J., & Pedersen, S. (2002). Family obligation and the transition to young adulthood. *Developmental Psychology*, *38*(5), 856–868.
<https://doi.org/10.1037//0012-1649.38.5.856>
- Fuligni, A. J., & Tsai, K. M. (2015). Developmental flexibility in the age of globalization: Autonomy and identity development among immigrant adolescents. *Annual Review of Psychology*, *66*(1), 411–431. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010814-015111>
- Fuligni, A. J., & Tseng, V. (2008). *A Measure of Adolescents' Attitudes toward Family Obligation*. Geraadpleegd 26 juni 2019, op <https://escholarship.org/uc/item/6b1126d4>
- Fuligni, A. J., Tseng, V., & Lam, M. (1999). Attitudes toward family obligations among American adolescents with Asian, Latin American, and European Backgrounds. *Child Development*, *70*(4), 1030–1044. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00075>
- Fuligni, A. J., & Zhang, W. (2004). Attitudes toward family obligation among adolescents in contemporary urban and rural China. *Child Development*, *75*(1), 180–192.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00662.x>
- Hardway, C., & Fuligni, A. J. (2006). Dimensions of family connectedness among adolescents with Mexican, Chinese, and European backgrounds. *Developmental Psychology*, *42*(6), 1246–1258. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.42.6.1246>
- Henderson, R. W. (1997). Educational and occupational aspirations and expectations among parents of middle school students of Mexican descent: Family resources for academic development and mathematics learning. In R. D. Taylor & M. C. Wang (Eds.), *Social and emotional adjustment and family relations in ethnic minority families* (pp. 99–131). Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

- Juang, L. P., & Cookston, J. T. (2009). A longitudinal study of family obligation and depressive symptoms among Chinese American adolescents. *Journal of Family Psychology, 23*(3), 396–404. <https://doi.org/10.1037/a0015814>
- Kuhn, D. (2008). Formal operations from a twenty-first century perspective. *Human Development, 51*(1), 48–55. <https://doi.org/10.1159/000113155>
- Meij, H. (2011). *De basis van opvoeding en ontwikkeling*. Geraadpleegd 25 juni 2019, op <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Normale-ontwikkeling-pdftekst.pdf>
- Meij, H., & Ince, D. (2013). *De ontwikkeling van kinderen*. Geraadpleegd 25 juni 2019, op <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/De-ontwikkeling-van-kinderen.pdf>
- O'Connor, T. G., Allen, J. P., Bell, K. L., & Hauser, S. T. (1996). Adolescent-parent relationships and leaving home in young adulthood. In J. A. Graber & J. S. Dubas (Eds.), *New directions for child development. Leaving home: Understanding the transition to adulthood (pp. 39 - 52)*. San Fransico, CA, US: Jossey-Bass.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist, 55*(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Sheldon, K. M. (1995). Creativity and Self-Determination in Personality. *Creativity Research Journal, 8*(1), 25–36. https://doi.org/10.1207/s15326934crj0801_3
- Sheldon, K. M., Ryan, R., & Reis, H. T. (1996). What makes for a good day? Competence and autonomy in the day and in the person. *Personality and Social Psychology Bulletin, 22*(12), 1270–1279. <https://doi.org/10.1177/01461672962212007>

- Smetana, J. G., Campione-Barr, N., & Daddis, C. (2004). Longitudinal development of family decision making: Defining healthy behavioral autonomy for middle-class African American adolescents. *Child Development, 75*(5), 1418–1434. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00749.x>
- Soenens, B., & Vansteenkiste, M. (2005). Antecedents and outcomes of self-determination in 3 life domains: The role of parents' and teachers' autonomy support. *Journal of Youth and Adolescence, 34*(6), 589–604. <https://doi.org/10.1007/s10964-005-8948-y>
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Lens, W., Luyckx, K., Goossens, L., Beyers, W., & Ryan, R. M. (2007a). Conceptualizing parental autonomy support: Adolescent perceptions of promotion of independence versus promotion of volitional functioning. *Developmental Psychology, 43*(3), 633–646. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.3.633>
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., & Sierens, E. (2009). How are parental psychological control and autonomy-support related? A cluster-analytic approach. *Journal of Marriage and Family, 71*(1), 187–202. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2008.00589.x>
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Smits, I., Lowet, K., & Goossens, L. (2007b). The role of intrusive parenting in the relationship between peer management strategies and peer affiliation. *Journal of Applied Developmental Psychology, 28*(3), 239–249. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2007.02.003>
- Stangor, C. (2014). *Research methods for the behavioral sciences*. Belmont, CA: Cengage Learning.
- Steinberg, L. (2008). A social neuroscience perspective on adolescent risk-taking. *Developmental Review, 28*(1), 78–106. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2007.08.002>

- Steinberg, L. (2016). *Adolescence* (11th edition). United States: McGraw-Hill Education.
- Sy, S. R., & Brittian, A. (2008). The impact of family obligations on young women's decisions during the transition to college: A comparison of Latina, European American, and Asian American Students. *Sex Roles, 58*(9–10), 729–737.
<https://doi.org/10.1007/s11199-007-9385-z>
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2018). *Using multivariate statistics*. Pearson.
- Telzer, E. H., Gonzales, N., & Fuligni, A. J. (2013). Family obligation values and family assistance behaviors: Protective and risk Factors for Mexican–American adolescents' substance use. *Journal of Youth and Adolescence, 43*(2), 270–283.
<https://doi.org/10.1007/s10964-013-9941-5>
- Ten Broeke, A. (2014). *Verdwenen man-vrouwverschillen*. Geraadpleegd 26 juni 2019, op <https://ashatenbroeke.nl/2014/06/26/het-mysterie-van-de-verdwenen-man-vrouwverschillen/>
- Tromp, M. (2016). *Leerkrachtgedragingen bij autonomie-ondersteuning en structuur*. Geraadpleegd op <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/335460>
- Trougakos, J. P., Hideg, I., Cheng, B. H., & Beal, D. J. (2014). Lunch breaks unpacked: The role of autonomy as a moderator of recovery during lunch. *Academy of Management Journal, 57*(2), 405–421. <https://doi.org/10.5465/amj.2011.1072>
- Tseng, V. (2004). Family interdependence and academic adjustment in college: Youth from immigrant and U.S.-born families. *Child Development, 75*(3), 966–983.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00717.x>

Van den Broeck, A., Ferris, D. L., Chang, C.-H., & Rosen, C. C. (2016). A review of self-determination theory's basic psychological needs at work. *Journal of Management*, 42(5), 1195–1229. <https://doi.org/10.1177/0149206316632058>

Van Geel, M., & Vedder, P. (2009). The role of family obligations and school adjustment in explaining the immigrant paradox. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(2), 187–196. <https://doi.org/10.1007/s10964-009-9468-y>

Vansteenkiste, M., Lens, W., Soenens, B., & Luyckx, K. (2006). Autonomy and relatedness among Chinese sojourners and applicants: Conflictual or independent predictors of well-being and adjustment? *Motivation and Emotion*, 30(4), 273–282. <https://doi.org/10.1007/s11031-006-9041-x>

Yau, J. P., Tasopoulos-Chan, M., & Smetana, J. G. (2009). Disclosure to parents about everyday activities among American Adolescents from Mexican, Chinese, and European backgrounds. *Child Development*, 80(5), 1481–1498. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2009.01346.x>